

5. Скотарські підприємства (комплекси, ферми, малі ферми) // Відомчі норми технологічного проектування. – ВНТП – АПК – 01.05. – К., 2005. – С. 24-26, 53-55.
6. Недава В. Е. Методика оценки племенного скота по оплате корма молоком / В. Е. Недава // Методики исследований в животноводстве (Тезисы докладов на научной конференции научно-исследовательского института животноводства Лесостепи и Полесья УССР). – Харьков, 1966. – 158 с.
7. Методические рекомендации по изучению поведения сельскохозяйственных животных / Под ред. В. И. Великжанина. – Л., 1975. – Вып. 1. – 84 с.
8. Зубец М. В. Этология крупного рогатого скота / Зубец М. В., Токарев Н. Ф., Винничук Д. Т. – К. : Аграрна наука, 1996. – 212 с.

УДК 636.082.51.

СКЛАДОВІ УСПІШНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ГАЛУЗІ ВІВЧАРСТВА В УКРАЇНІ

Польська П. І. – д.с.-г.н., Інститут тваринництва степових районів ім. М.Ф.Іванова "Асканія-Нова" - Національний науковий селекційно-генетичний центр з вівчарства

Постановка проблеми. Вівчарство - єдина галузь тваринництва, яка одночасно постачає народному господарству різноманітну продукцію з цілющими властивостями: дієтичну ягнятину, молоко для виготовлення бринзи, а також незамінну сировину – вовну, хутрові овчини та шкури, вироби з якої за гігієнічними властивостями не мають аналогів, сприяючи збереженню здоров'я і продовженню життя людини.

Так, м'ясо ягнят містить речовини, що запобігають онкозахворюванням, тому ягнятина рекомендується для вживання як імовірний природний захист від грізної недуги. Продукти з овчого молока підтримують регенерацію клітин, позитивно впливають на хвору печінку, очищають і зміцнюють судини, що знижує можливість інфаркту.

Лікувальні властивості вовни та овчин відомі з давніх часів. Вироби з овчої вовни діють не тільки як природний кондиціонер, створюючи здоровий мікроклімат, але й знімають статичну електрику, полегшують болі при ревматизмі і радикулітах, заспокоюють нервову систему та запобігають алергії. За даними досліджень геронтологів, вовнові вироби сприяють подовженню життя людини в середньому на 15-18 років. До того ж відомо, що виробництво штучних волокон, які не в змозі замінити вовну, екологічно небезпечно, тоді як виробництво вовни не завдає шкоди екології і не впливає негативно на оточуюче середовище.

Стан вивчення проблеми. Практика свідчить, що овчини мають унікальні цілющі властивості. Літні люди носять тілогрійки з овчин, які оберігають їх від застуди та легеневих захворювань. На овчинах діти швидко заспокоюються. З хутрових овчин шиють жіночі манто, жакети і неперевершені дублян-

ки, шуби та шапки. Найкращий сап'ян для взуття "шевро" виготовляють з овечих шкур, хірургічні лігатури та струни для музичних інструментів – з тонких кишок вівці. Отже, вівця - унікальна господарська тварина, яка найбільш ефективно перетворює корми у високоцінні продукти і сировину, виробу з яких профілактують хвороби цивілізації: рак, інфаркти, алергію, невралгію та інші.

До того ж, вівчарство найменш енерговитратна галузь. Вівці, завдяки біологічній особливості, споживають біля 600 видів рослин і найбільш ефективно, майже 9-10 місяців протягом року, використовують вегетативні корми пасовищ, поживних і поукісних решток, перетворюючи їх у високоцінні продукти харчування та незамінну сировину. Тому актуальність проблеми щодо відновлення галузі вівчарства в Україні заслуговує на особливу увагу.

Завдання і методика досліджень. Наш півсторічний досвід породоутворення свідчить, що рушійною силою прогресу цієї галузі, яка вимагає постійної копіткої праці та високого професіоналізму, є створення видатних генотипів за розробленою нами селекційно-технологічною схемою при науковому супроводі з такими найважливішими чинниками: корми, селекція, технологічні прийоми і кадри. Але головним і вирішальним чинником є кадри, починаючи з керівників Держави, регіонів і агроформувань до спеціалістів і чабанів. Саме керівники вирішують долю складної галузі.

Результати досліджень. Галузь вівчарства України має державні традиції пріоритетного її розвитку протягом останніх трьох століть. Так, великий реформатор Петро Перший з метою формування стратегічної могутності держави створив галузь вітчизняного вівчарства саме в Малоросії - Україні, яка за своїми кліматичними та географічними особливостями найбільше відповідала реалізації його революційних планів щодо вирішення цієї проблеми. Проте, на початку створення галузі вівчарства Петро I від відправлених кораблів золота за океан для закупівлі овець одержував великі збитки внаслідок загибелі імпортованих овець як від низької акліматизаційної здатності, так і відсутності необхідних знань для їх розведення. Тому він особисто видавав "регули" - правила щодо годівлі, відтворення та утримання овець і посилав чабанів в Іспанію вчитися вівчарській майстерності.

Завдяки Катерині II, яка створила для німецьких колоністів найсприятливіші орендні відносини з метою розведення овець і коней, Таврида стала славнозвісною своїм "Золотим руном" і дієтичною ягнятиною. Одержання казкових прибутків унаслідок набутого 70-річного досвіду від розведення 100-тисячної отари овець і експорту вовни і ягнятини дало можливість німецькому колоністу Фальц-Фейну створити всесвітньо відомий заповідник "Асканія-Нова", який є історичним доказом щодо унікальності обожнюваної тварини - вівці.

В останнє п'ятидесятиріччя завдяки науковій школі з селекції у вівчарстві, яку заснував видатний законодавець породоутворення академік М.Ф.Іванов і продовжив творчу діяльність його учень і послідовник академік Л.К.Гребень, науковий супровід галузі в Україні здійснювався інститутом тваринництва "Асканія-Нова" шляхом тісної інтеграції науки і виробництва з високою ефективністю. У результаті Україна була надійною племінною базою з вівчарства різних напрямів продуктивності як у бувшому Радянському Союзі, так і на теренах Європи. Але внаслідок соціальних, економічних і природно-

кліматичних негараздів поголів'я овець в Україні за останні 16 років скоротилося в десять разів.

Слід відзначити, що за останні роки, в період ліквідації галузі вівчарства у населення різних регіонів України з'явився значний інтерес до розведення створених нами в ДГ ІТ «Асканія-Нова» інноваційних генетичних ресурсів – інтенсивних типів овець. Цей факт став відповіддю на питання: чи варто займатися вівчарством у сучасних ринкових умовах і якого напрямку продуктивності повинна бути вівця?

У зв'язку зі значним зниженням попиту на вовну дехто вважає, що необхідно розводити овець м'ясного напрямку продуктивності. Але ж Україна - не Африка, де розводять безвовнових овець. Кліматичні умови України обумовлюють необхідність виробництва вовни як для виготовлення пальтових, костюмних і платтяних тканин так і вовнового трикотажного одягу, хутрових виробів, ковдр, взуття й інших товарів народного споживання.

Про видатну роль галузі вівчарства у формуванні могутності нашої держави свідчать такі історичні факти. Саме шинелі і валянки, які виготовлені з овечої вовни, а також кожухи і шапки – із овчин, сприяли перемозі наших військових як у фінській, так і у Великій Вітчизняній війні. Тому безсумнівно кане в небуття сучасне надмірно необгрунтоване відношення до унікальної, з цілющими властивостями сировини, що продукує вівця – вовни і хутрових овчин.

Багаторічні результати наших досліджень свідчать, що вівця за умов ринкової економіки буде конкурентоспроможна лише при спадково обумовленій здатності найефективніше використовувати поживні речовини корму і одночасно продукувати як дієтичну ягнятину і товарне молоко для виготовлення делікатесної бринзи, так і незамінну сировину: вовну, високоякісні хутрові овчини і шкіру. Таким вимогам відповідають видатні інтенсивні типи м'ясомолочно-вовнових овець, які виведені в ДГ ІТ "Асканія-Нова", що не мають аналогів на світовому ринку племінних ресурсів. Вони, навіть за екстремальних умов годівлі протягом останніх 16 років, збереглися завдяки притаманній їм міцній конституції, витривалості і феноменальній адаптаційній здатності, що забезпечує стійке їх протистояння негативним діям стресових факторів.

Повертаючись до найголовнішого кадрового чинника, необхідного для успішного відновлення галузі вівчарства - керівників різних агроформувань - з вдячністю стверджую про їх мудрість та державне мислення при безпосередньому діянні щодо вирішення цієї проблеми. За їх особистою ініціативою, навіть у кризових умовах, у результаті використання асканійських кросбредних і асканійських чорноголових баранів-плідників племзаводу "Асканія-Нова", при нашому науковому супроводі і старшого наукового співробітника кандидата с.-г. наук Калащук Г. П., створено суб'єкти племінної справи асканійської м'ясо-вовнової породи овець з кросбредною вовною, яку затверджено у 2007 році. Це керівники племрепродукторів: ТОВ «Агро-Співдружність» Херсонської області – Черепаха А. В.; агрофірми «Агротіс» Донецької області – Катрочило О. Д.; ТОВ «Меринос» Одеської області – Дяконаш І. В. Завдяки директору АФ «Брусилів» Варенику С. О. в Житомирській області створено племзавод асканійської м'ясо-вовнової породи овець. Директор ПНВСП «Агро-Восток» Андреев Ю. М. проявив надзвичайний інтерес до новоствореної

породи і в 2012 році закупив в ДГ ІТ «Асканія-Нова» 147 голів інтенсивних типів овець для створення племзаводу.

Висновки та пропозиції. Отже, для відновлення галузі вівчарства в Україні на новій якісній основі є все необхідне. Для успішного вирішення цієї проблеми не вистачає лише державної політики економічного стимулювання щодо збереження і широкого використання імпортозамінюючих вітчизняних селекційних досягнень племзаводу ДГ ІТ «Асканія-Нова», який є вершиною селекційної піраміди новоствореної породи і забезпечує її селекційний прогрес, а також сприяє одночасному виробництву дієтичної ягнятини без преміксів на рівні світових вимог до м'ясних порід овець, товарного молока для виготовлення бринзи, високоякісної кросбредної вовни при настригу на голову 3,5-5 кг у чистому волокні, яка не має обмежень у використанні, хутрових овчин та шкір найвищої якості.

Перспективи подальших досліджень. Науковий супровід щодо розведення одеського типу асканійської м'ясо-вовнової породи овець в племзаводах «Нива», «Вікторія» та племрепродукторі «Комунар» здійснює автор цього типу – професор Одеського аграрного університету Чепур В. К; у племрепродукторах буковинського типу – автор цього селекційного досягнення, кандидат с.-г. наук Буковинського АПК – Черномиз Т. О.

УДК 636.082.51.

ЛІНІЯ БАРАНА № 664 АСКАНІЙСЬКИХ ЧОРНОГОЛОВИХ ОВЕЦЬ З ВИДАТНОЮ СКОРОСПІЛІСТЮ І М'ЯСНОЮ ПРОДУКТИВНІСТЮ

*Польська П. І. - д.с.-г.н.
Калащук Г. П. - к.с.-г.н., Інститут тваринництва
степових районів імені м. Ф. Іванова «Асканія-Нова» -
Національний науковий селекційно-генетичний центр з
вівчарства*

Постановка проблеми. У теперішній час на ринку екологічно чистого, дієтичного з цілющими властивостями і високими смаковими якостями м'яса ягнятини конкуренція відсутня, в майбутньому попит на нього буде значним. Тому забезпечення України вітчизняним поліпшуваним генофондом для виробництва ягнятини і молодого баранини набуває особливої актуальності.

Стан вивчення проблеми. Наявність імпортозамінюючого інтенсивного типу асканійських чорноголових овець, яких створено в ДГ ІТ «Асканія-Нова» і апробовано в 1995 році (авторське свідоцтво № 1168) з трьома лініями баранів № 151 (а.с. № 1193), № 1387 (а.с. № 1206) і № 664 (а.с. № 1181) та видатних генотипів (вісім баранів-плідників, а.с. № 1218; шість вівцематок, а.с. № 1229; шість ярок, а.с. № 1240), за висновком Державної комісії, є селекційним досягненням, яке не має аналогів у світовій і вітчизняній практиці та вирішує нагальну проблему формування конкурентоспроможності галузі без імпорту овець м'ясних порід і типів.